

УДК (748.5(477-87))

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА НА СТИЛІСТИКУ ВІТРАЖІВ КОСТЕЛУ СВ. ЮРІЯ У М. УЖГОРОД

КОПАНСЬКИЙ Юрій

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, Україна
iurii.kopanskyi@naoma.edu.ua

Дослідження присвячене аналізу вітражництва на Закарпатті. Описано загальні тенденції мистецтва та архітектури XIX століття в Європі, їх вплив на історичні та культурні аспекти сакрального мистецтва у цьому регіоні.

Ключові слова: вітраж, монументальне мистецтво, Закарпаття, композиція, архітектура.

ВСТУП

Вітражі як мистецький елемент відіграли значну роль у відродженні інтересу до середньовічного минулого на початку XIX століття. На Закарпатті історія вітражництва тісно пов'язана з еволюцією мистецтва в Європі, зокрема з країнами, що мали безпосередній зв'язок. Костел св. Юрія в м. Ужгороді має вражаючу колекцію вітражів. Ці вітражі стали важливим елементом спадщини, яка відображає релігійні та культурні та історичні аспекти того часу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета роботи: розглянути та проаналізувати особливості впливу європейського мистецтва на стилістику вітражів костелу св. Юрія у м. Ужгороді; розкрити роль вітражних композицій цього періоду у процесі формування та розвитку цього виду монументально-декоративного мистецтва в регіоні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

На початку XIX століття по всій Європі цікавість до середньовічного минулого помітно зросла. Набираюча темп індустріалізація змусила сумніватись в перспективах розвитку нового мистецтва. Відчуваючи зміни, митці почали звертатись до середньовічного минулого, як до епохи формування національного характеру і до часу об'єднання всієї Європи християнською культурою. Представники еліти все більше замовляли проекти в середньовічному стилі.

Історія вітражництва на Закарпатті тісно переплітається з еволюцією цього виду мистецтва в Європі, особливо з країнами, що перебували в безпосередньому контакті. Початок XIX століття відзначився відродженням вітражництва, коли художні особливості вітражів формувалися під впливом різноманітних стилів західноєвропейського мистецтва. Вітражі у цей період виступали не лише як декоративні елементи, але і як органічна частина

архітектурного задуму, підкреслюючи і доповнюючи стиль інтер'єру та екстер'єру сакральних будівель.

Особливу увагу слід звернути на костел св. Юрія, який зберігає надзвичайну колекцію розписних вітражів.

За ініціативою Йозефа Бенкьо були створені перші вітражі храму (рис.1), які й досі можна побачити обабіч центрального вівтаря. Праворуч зображено легенду про угорського короля Ласло (1077-1095 роки). Згідно з нею, під час походу, коли армія страждала від спраги, король молився і вдарив списом об скелю. З неї одразу ж потекла вода, рятуючи воїнів. Лівий вітраж присвячений життю святої Єлизавети (1207-1231 роки), угорської принцеси, відомої своєю доброчинністю та служінням нездоленим [1]. Популярна легенда про диво з трояндами, за якою Єлизавета Угорська несла вбогим повний кошик хліба, прикривши його фартухом. Дорогою Єлизавета зустріла свого чоловіка і мусила показати йому, що несе в кошику, – то там виявилися троянди. Первісно ця легенда стосувалася Єлизавети Португальської і була приписана Єлизаветі Угорській дещо пізніше.

Рис.1. Центральні вітражі костелу св. Юрія в м. Ужгороді

Пізніше, у церкві, були встановлені бокові вітражі. Два з них були замовлені та фінансовані каноніком Імре Шолтесом. Один з цих вітражів зображує святого Імре - молодого королівського принца, який загинув у 1031 році під час полювання. На цьому вітражі можна бачити монограму Імре Шолтеса («S.I») та роки «1856-1906». Точне значення цих років залишається невідомим, можливо, це період служіння каноніка. Другий боковий вітраж зображує благовіщення - момент, коли Марія отримала звістку від Святого Духа про свого майбутнього сина. Під цим вітражем вже немає монограми, проте зазначені дві дати: «1833-1856» та «1906.III.25». Якщо друга дата відома - цей вітраж був встановлений у 1906 році, то перша залишається загадкою. На правому боці церкви також розташовані два вітражі. Один з них зображує явлення Христа монахині Маргариті Марії Алякок, яка жила у 1647-1690 роках, а його встановлення було спонсоровано вчителем і духівником гімназії, Шандором Фібігером, у 1906 році. Інша створена у 1911 році за кошти колишнього плебана церкви, Йозефа Бенкьо, який на той час був сотмарським каноніком. Цей вітраж зображує сцену смерті Йосипа, а його нижня частина містить монограму «B.J» - Бенкьо Йозеф.

ВИСНОВКИ

Отже, розвиток вітражництва на Закарпатті відображає загальні тенденції мистецтва та архітектури XIX століття в Європі, а також відтворює історичні та культурні аспекти сакрального мистецтва у цьому регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Втрачений Ужгород: інтер'єр римо-католицької церкви св. Юрія. URL: <https://www.uzhgorod.net.ua/news/170851>

KOPANSKYI Y.

THE INFLUENCE OF EUROPEAN ART ON THE STAINED WINDOWS OF THE CHURCH OF ST. YURIA

Analyzes stained glass works in Transcarpathia. Reflects general trends in nineteenth-century art and architecture in Europe, and their influence on the historical and cultural aspects of sacred art in the region.

Key words: *stained glass, monumental art, Transcarpathia, composition, architecture.*